TURYZM POLSKI

NR 3 • MARZEC • 1939 • ROK II.

Drogi uzdrowienia przemysłu pensjonatowego w Polsce.

Przemysł pensjonatowy przedstawia jedną z najbardziej zaniedbanych i najmniej znanych dziedzin naszego życia gospodarczego. Brak nam ścisłych opracowań, brak nam chociażby przybliżonych danych statystycznych, któreby oświetliły strukturę i sytuację przemysłu pensjonatowego w Polsce. Nic dziwnego przeto, że wskutek tego stanu rzeczy pojawiają się od czasu do czasu nierealne projekty uzdrowienia tegoż przemysłu, nie znajdujące oparcia w rzeczywistości. A przecież przemysł ten, będąc filarem całego ruchu uzdrowiskowo-letniskowego, stanowi poważną pozycję w bilansie naszego gospodarstwa narodowego. Znaczenie jego charakteryzuje chociażby w przybliżeniu ilość zainwestowanego weń kapitału stałego na terenie Zakopanego, Krynicy i Rabki, wyrażająca się liczbą 35,014.210 zł. w samych tylko budynkach pensjonatowych. Dochody w Zakopanem z przemysłu pensjonatowego stanowiły w 1936 r. $^1/_4$ dochodów osiągniętych w tym roku podatkowym przez wszystkie inne zawody i zajęcia podpadające podatkowi przemysłowemu.

Z tych względów Krakowska Izba Przemysłowo - Handlowa podjęła w 1937 r. trudną próbę zbadania struktury i sytuacji przemysłu pensjonatowego w Polsce. Zamiast metody ankietowej, tak często zwodniczej, przeprowadzono studia w terenie w czterech reprezentacyjnych uzdrowiskach województwa krakowskiego (Zakopane, Krynica, Rabka i Muszyna) oraz dla celów porównawczych w Truskawcu i Druskienikach, przy czym gruntownymi badaniami objęto przeszło 820 przedsiębiorstw pensjonatowych. Zebrane materiały stanowić będą substrat dla obszerniejszych badań teoretycznych nad strukturą polskiego przemysłu pensjonatowego. Z uwagi na szczupłe ramy niniejszego artykułu, ograniczono się zaledwie do naszkicowania najważniejszych zagadnień związanych z tymże przemysłem.

Wyrazem trudności, wśród których pracuje przemysł pensjonatowy, są liczne wystąpienia zainteresowanych sfer pod adresem rządu lub samorządu gospodarczego z postulatami jego sanacji. Niestety w wystąpieniach tych przebija się brak należytej znajomości stanu faktycznego.

Najczęściej wysuwanym postulatem jest projekt wprowadzenia obligatoryjnego wymogu kwalifikacji fachowych dla osób prowadzących pen-

sjonaty, który równoznaczny jest z zacieśnieniem istniejącej już reglamentacji ustawowej (koncesjonowanie). Mimo pełnego uznania dla słuszności postulatu jak najwyższego podciągnięcia poziomu wiedzy fachowej przedsiębiorców pensjonatowych, należy jednak zdać sobie sprawę z tego, iż realizacja jego w drodze przymusu ustawowego przyczynić się może w praktyce do zahamowania rozwoju przemysłu pensjonatowego przez odcięcie dopływu kapitałów, którymi na ogół dysponują jednostki nie posiadające formalnego dowodu uzdolnienia zawodowego. Dla przemysłu zaś pensjonatowego napływ kapitałów jest obecnie szczególnie pożądany, on bowiem stwarza właściwe postępy ekonomiczne dla przedsiębiorstwa i umożliwia między innymi zatrudnienie wykwalifikowanych sił pomocniczych.

Dalszym postulatem sfer przemysłowych jest projekt wprowadzenia w drodze ustawowej przymusu organizacyjnego w przemyśle pensjonatowym, celem usprawnienia jego prac i podniesienia poziomu.

Pomijając już nawet tę okoliczność, iż wprowadzenie przymusu organizacyjnego w pewnej gałęzi przemysłu winno być — zdaniem naszym — usprawiedliwione pewnymi szczególnymi względami, pewną »wyższą« racją stanu, należy zdać sobie sprawę z tego, że przymus organizacyjny w przemyśle pensjonatowym równałby się pośredniemu »zakazowi budowy« (Bauverbot) nowych obiektów pensjonatowych i uzyskaniu przez przedsiębiorstwa już istniejące stanowiska uprzywilejowanego.

To usankcjonowane »status quo« w przemyśle pensjonatowym może być niezmiernie groźne dla rozwoju tej dziedziny życia gospodarczego, gdyż niski poziom wyposażenia technicznego istniejących przedsiębiorstw (np. w Zakopanem zaledwie 44% zakładów posiada wodę bieżącą, a 33% centralne ogrzewanie) oraz niedostateczna w relacji do frekwencji (zwłaszcza szczytowej) ilość pomieszczeń w pensjonatach t. zw. legalnych przemawia przeciw sztucznemu zahamowaniu rozbudowy i modernizacji, przemysłu pensjonatowego. (Dla ilustracji podać należy, że np. w Zakopanem znajduje się w pensjonatach około 4500 łóżek a liczba przyjezdnych przekracza 9000 osób. W Rabce w pensjonatach pomieścić się może zaledwie 1/3 przyjezdnych, w Krynicy nieco więcej niż połowa).

Ze względu na sezonowy charakter przedsiębiorstw nie należałoby jednak przerzucać się do drugiej krańcowości i przy pomocy sztucznych podniet nadmiernie rozbudowywać przemysł pensjonatowy, gdyż mogłoby to doprowadzić do równie zgubnego w skutkach przeinwestowania, co obserwowaliśmy dosadnie na przykładzie Szwajcarii.

Konkludując dochodzimy do wniosku, iż dalszą rozbudowę przemysłu pensjonatowego należy pozostawić naturalnemu automatyzmowi życia gospodarczego, przy czym rentowność zainwestowanych kapitałów stanowiłaby dostateczny regulator chroniący przed przeinwestowaniem.

W tym miejscu należałoby również w kilku słowach poruszyć za-

gadnienie t. zw. pensjonatów »dzikich« oraz will i domków prywatnych, odnajmowanych turystom, przeciwko którym prowadzona jest »krucjata« ze strony legalnego przemysłu. Zdaniem naszym, ze względu na olbrzymie wahania i skoki frekwencji w poszczególnych sezonach, te domki i wille prywatne stanowią pewną »rezerwę pomieszczeń« w punktach szczytowego nasilenia sezonu oraz zapewniają tak pożądaną elastyczność przemysłowi pensjonatowemu. Należy również pamiętać o tym, że część z nich lepiej wyposażonych, drogą powolnej ewolucji przekształcić się może z czasem w poważne przedsiębiorstwa pensjonatowe.

Wysuwany bywa również postulat oddłużenia przemysłu pensjonatowago, co na tle ogólnej polityki gospodarczej ocenić należy jako projekt, do którego uciekać się móżna tylko w wypadkach wyjątkowych o znaczeniu ogólnopań每stwowym, realizacja jego bowiem dokonana być może tylko kosztem życia gospodarczego. Akcja oddłużeniowa podcina zaufanie do transakcji kredytowych, co przy dzisiejszym stanie możliwości inwestycyjnych posiada specjalne znaczenie. Z tych względów koncepcję oddłużenia przedsiębiorstw pensjonatowych uznać należy za pozbawioną realnego gospodarczego podłoża.

W kierunku natomiast wręcz odwrotnym zmierza lansowany również postulat stworzenia specjalnego kredytu inwestycyjnego, przeznaczonego na dalszą akcję rozbudowy przedsiębiorstw pensjonatowych. Jak już podkreślono, nic nie usprawiedliwia sztucznego zasilania akcji inwestycyjnej w przemyśle pensjonatowym z funduszów publicznych, którym trudno jest nawet dać gwarancję właściwego oprocentowania. Z drugiej strony nadmierne zadłużenie przedsiębiorstw pensjonatowych, wynoszące globalnie w 3 uzdrowiskach około 13,763.193 zł. (53% wartości obiektów w Zakopanem, 39% w Krynicy i 25% w Rabce) wskazuje, iż tą drogą (dalszego zadłużania pensjonatów) można doprowadzić je do całkowitej ruiny. Przyznanie specjalnych kredytów na rozbudowę nowych pensjonatów spowoduje w praktyce sztuczne rozdęcie ruchu budowlanego, nieregulowanego istotnym zapotrzebowaniem, co również przyczynić się może do nierentowności przedsiębiorstw. W ogólności żadna akcja zmierzająca do sztywnego, schematycznego uregulowania rozwoju przemysłu pensjonatowego nie może dać pozytywnych wyników.

Nie należy więc ani stawiać sztucznych przeszkód i hamulców swobodnemu rozwojowi przemysłu pensjonatowego, ani też stwarzać sztucznych bodźców do jego zbyt szybkiego i nadmiernego rozwoju.

We wszystkich dotychczasowych próbach rozwiązania zagadnienia przemysłu pensjonatowego pomijany był całkowicie problem dzierżawy obiektów pensjonatowych. Jest rzeczą powszechnie znaną, iż odsetek pensjonatów rokrocznie wydzierżawianych jest bardzo znaczny a nawet przeważający; i tak w Zakopanem odsetek ten wynosi 56%, w Kry-

nicy 46%, a w Rabce 82%. Jak widzimy, w strukturze przemysłu pensjonatowego krzyżują się przeciwstawne do pewnego stopnia interesy dwóch osób: właściciela budynku pensjonatowego jako reprezentanta kapitału stałego, oraz dzierżawcy, jako dysponenta kapitału obrotowego, który zresztą zazwyczaj jest niezmiernie skromny.

Kapitał obrotowy przedsiębiorstwa pensjonatowego jest wprost znikomy w porównaniu z ilością zainwestowanego w nim kapitału stałego, jak więc widzimy, dzierżawca, który wchodzi do przedsiębiorstwa pensjonatowego, nie ryzykuje tak wiele, ciężar natomiast ryzyka spoczywa na właścicielu budynku, w którym uwięzione są jego kapitały. W pierwszym przeto rzędzie, dla dobra przemysłu pensjonatowego jako całości, chroniony winien być interes właściciela.

W rozumieniu doniosłości tego problemu baczną uwagę poświęciły mu państwa o bardzo wysoko stojącym przemyśle pensjonatowym i starej tradycji turystycznej, jak Italia i b. Austria, gdzie kwestia dzierżaw została uregulowana.

U nas niestety, mimo anomalii i przerostów, jakie na tym polu na każdym kroku spotykamy, waga zagadnienia tego została w zupełności zapoznana!

Na podstawie przeprowadzonych ścisłych badań można śmiało postawić ogólną tezę, którą postaram się bliżej uzasadnić, że w przemyśle pensjonatowym brak jest zdrowego typu dzierżawcy-przedsiębiorcy.

Już na pierwszy rzut oka uderza nadmierna krótkoterminowość umów dzierżawy. Umowy dzierżawy z reguły nie przekraczają jednego roku, na ogół zaś zawierane są na okres 6 a nawet 3 miesięcy. Są to więc po największej części umowy sezonowe, zawierane przez sezonowych dzierżawców.

Ci sezonowi dzierżawcy są to najczęściej ludzie niezamożni, nie majacy dotąd z przemysłem pensjonatowym jak i w ogóle z przemysłem, nic wspólnego, którzy przywożą ze sobą drobne stosunkowo, nie przekraczające z reguły kilku tysięcy złotych kapitały i popularnie mówiąc »próbują szczęścia«.

Zrozumiałym jest zupełnie, iż licząc się z krótkoterminowością dzierżawy, nie starają się oni postawić przedsiębiorstwa na odpowiednim poziomie, nie angażują fachowo wykwalifikowanych sił pracowniczych, prowadzą typowo dewastacyjną, rabunkową gospodarkę, pod którą tak cierpi przemysł pensjonatowy. O racjonalnej kalkulacji, o odpowiednim zagospodarowaniu obiektu i zdobywaniu sobie na trwałe klienteli, może być mowa dopiero wówczas, jeżeli przedsiębiorca na trwałe, a przynajmniej na pewien dłuższy okres związany jest ze swym przedsiębiorstwem.

Aby nie poprzestać na gołosłownych twierdzeniach, wskażę na bardzo charakterystyczne w tym względzie stosunki, jakie panują w Zakopanem,

Stosunki te są do pewnego stopnia symptomatyczne i są wpływem głębokiej nieufności do tego »sezonowego« typu, nieuchwytnego majątkowo dzierżawcy. W Zakopanem mianowicie wszystkie niemal umowy dzierżawne pensjonatów zawierane są w Sądzie pod płaszczykiem fikcyjnej ugody sądowej, której celem jest natychmiastowe uzyskanie tytułu egzekucyjnego przeciw dzierżawcy na wypadek niedotrzymania warunków umowy, bez potrzeby wdrażania procesu sądowego. A więc już u progu stosunku umownego, właściciel zaopatruje się w tytuł eksmisji przeciw swemu kontrahentowi. Łatwo sobie wyobrazić, jak liczne musiały być spory na tle stosunku dzierżawnego, skoro na gruncie ich mogła wyróść tego rodzaju praktyka.

Odnośnie tych »sądowych« umów dzierżawy, rozporządzamy bardzo bogatym materiałem, zebranym w sądach, z którego wynika, iż na 126 umów dzierżawy zawartych w 1936 r. w Zakopanem, zaledwie trzy umowy zawarte zostały na przeciąg dwóch lat, 49 umów dzierżawy zawartych zostało na przeciąg jednego roku, pozostała zaś reszta w liczbie 74 zawarta została na okres sześciu miesięcy i poniżej sześciu miesięcy. Są to cyfry wręcz zastraszające, nad którymi nie można przejść do porządku dziennego.

Temu stanowi rzeczy należałoby u nas przeciwdziałać, a przedłużenie czasokresu dzierżawy jest jednym z nielicznych realnych środków przyjścia z częściową chociażby pomocą przemysłowi pensjonatowemu. Tą drogą bowiem:

a) wytworzyłaby się silniejsza kapitałowo warstwa zawodowych przedsiębiorców pensjonatowych,

b) podźwignięty zostałby poziom przemysłu przez trwalsze związanie dzierżawy z przedsiębiorstwem,

c) właścicielowi zapewniona byłaby pewna stałość dochodów i uchroniony zostałby on od dewastacyjnej gospodarki dotychczasowych »sezonowych dzierżawców«.

Oczywiście niemożliwe, a nawet niewskazane byłoby w naszych warunkach wprowadzanie w tej dziedzinie jakiegokolwiek przymusu ustawowego, możnaby jednak powiązać dłuższe okresy dzierżawy z pewnymi ulgami podatkowymi, które zachęciłyby przedsiębiorców do zawierania tego rodzaju umów.

Minimalnym okresem dzierżawy, od którego uzależnione byłoby przyznanie pewnych ulg podatkowych, byłaby np. dzierżawa 3 wzgl. 4-letnia, która mogłaby zapewnić pewną stabilizację stosunków w przemyśle pensjonatowym.

Omawiając środki przyjścia z pomocą przemysłowi pensjonatowemu,

nie sposób jest pominąć dziedziny podatkowej. Przemysł ten został niewątpliwie w naszym ustawodawstwie podatkowym potraktowany po macoszemu. Przebija się to zwłaszcza w sposobie normowania:

1) podatku lokalowego oraz

2) w braku jakichkolwiek ulg w podatku obrotowym, jeśli chodzi o pensjonaty prowadzące prawidłową księgowość handlową.

Z wywodów powyższych należy wyciągnąć wniosek, iż do częściowej sanacji przemysłu pensjonatowego podchodzić należy w dwóch płaszczyznach, a to w płaszczyźnie:

a) przedłużenia czasokresów dzierżawy i związania ich z pewnymi ulgami podatkowymi, oraz

b) częściowej reformy ustawodawstwa podatkowego.

Inż. Henryk Mianowski

Dyr. Izby Przem.-Handlowej w Krakowie.

Fremdenverkehr in Lettland.

In Lettland existieren keine speziellen Gesetze über eine Entwicklung des Fremdenverkehrs, und die Tätigkeit der Abteilung für Fremdenverkehr beim Ministerium für öffentliche Angelegenheiten basiert auf dem Konstitutionsgesetz des genannten Ministeriums, laut welchem letzterem auch sämtliche Funktionen in Bezug auf den Fremdenverkehr aufgetragen sind.

Der 5. Punkt des Gesetzes über die Konstitution des Ministeriums für öffentliche Angelegenheiten besagt, dass die Abteilung für Fremdenverkehr dem öffentlich-kulturellen Departement unterstellt wird, dessen Aufgabe es ist, die Bevölkerung im gesellschaftlichen und kulturellen Geiste zu erziehen und besondere Aufmerksamkeit der Entwicklung des Pflichtgefühls und der Vaterlandsliebe zu widmen. Aus obigem geht hervor, dass die lettländische Regierung den Fremdenverkehr in erster Linie als gesellschaftlich-kulturellen und national-politischen Faktor betrachtet, um ihm erst dann wirtschaftliche Bedeutung beizumessen.

Der nationale Fremdenverkehr, das Kennenlernen der eigenen Heimat, bringt das lettische Volk seinem Lande näher, fördert in ihm zugleich das Erkennen der Heimat und festigt die Liebe zum Vaterlande.

In Anbetracht dieser überaus wichtigen staatlichen Bedeutung, befindet sich die Leitung sämtlicher den Fremdenverkehr berührenden Angelegenheiten seit dem Jahre 1931 in den Händen der Regierung, wobei die ganze Zeit hindurch das Hauptziel derselben darin bestand, durch die Förderung des Inlandtourismus, dem Fremdenverkehr aus dem Auslande einen fruchtbaren Boden zu bereiten (für entsprechende Übernachtungs-

möglichkeiten und andere Wohleinrichtungen zu sorgen, die der Bevölkerung das Bereisen der Heimat angenehm und bequem gestalten könnten.

Davon ausgehend ist, soweit es die zu Gebote stehenden Geldmittel erlaubten, im Laufe der Jahre ein weitverzweigtes Netz von Fremdenverkehrsheimen entstanden, deren Anzahl gegenwärtig ca 500 beträgt. In den schönsten Gebieten des Landes wurden spezielle Pfade für Touristen gezogen und Ausblickstürme erbaut; zur besseren Information wurden Vitrinen mit Plänen der Umgegend aufgestellt, Verkehrsmittel angeschafft u. s. w.

Bis zum Jahre 1938 bestand ein besonderer „Fond für Tourismus", der sich aus einer speziellen Zuzahlung in Höhe eines Lats für jeden ausgefolgten Auslandpass ergab. Jedoch gelangten in diesen Fonds nur ca 25—30.000 Lat jährlich, was zur Deckung der Ausgaben für Fremdenverkehrsförderung nicht ausreichend war. Dieses Manko veranlasste die Regierung zur Liquidation des genannten Fonds und zur Aufnahme für den Fremdenverkehr bestimmter Mittel in das allgemeine Budget des Ministeriums.

Zur Förderung der Entwicklung des Fremdenverkehrs hat die Regierung ein Fremdenführergesetz herausgegeben, laut welchem unter anderem nur speziell ausgebildete und von der Touristenabteilung konzessionierte Personen gegen ein bestimmtes Entgelt die Führung von Touristen übernehmen dürfen.

Im Einklang mit den vom Minister für öffentliche Angelegenheiten erlassenen besonderen Vorschriften wurden die Touristenheime gegründet, wie auch die Touristen- Gemeinschaften und Sektionen bei den Selbstverwaltungen, Verwaltungen von Organisationen, Schutzwehrorganisationen und Dienststellen. (Um eine Spaltung im örtlichen, öffentlichen Leben zu vermeiden, existieren in Lettland keine speziellen Organisationen für Fremdenverkehr). Ausserdem werden alle Angelegenheiten den Fremdenverkehr betreffend von einem Fremdenverkehrs-Kommitee bei dem Ministerium für öffentliche Angelegenheiten verwaltet, zu dessen Aufgaben eine Vereinheitlichung aller Funktionen auf diesem Gebiete gehört, und welches aus den Vertretern aller am Fremdenverkehr interessierten Behörden and Organisationen besteht. Der Präses des Fremdenverkehr-Komitees ist der Leiter der Abteilung für Fremdenverkehr.

Im Zusammenhang mit einer Resolution des Komitees für Fremdenverkehr ist in Lettland die gesamte Arbeit und Propaganda auf dem Gebiete des Fremdenverkehrs in drei Behörden konzentriert: erstens — die Abteilung für Fremdenverkehr, welcher die Aufsicht über den ganzen Reiseverkehr, die ideelle Propaganda und in der Hauptsache über den nationalen Fremdenverkehr obliegt; zweitens — das Reisebüro der lettischen Staatsbahnen „Celtrans", welches die technische Arbeit leistet,

(Veranstaltung von Exkursionen, Information der Touristen, speziell der Auslandreisenden, Empfänge, Quartierbeschaffung und Führung der Besichtigung von Sehenswürdigkeiten); drittens — die Presseabteilung des Aussenministeriums, welche sich mit der Aussenpropaganda und ihrer Produktivität befasst. Das Reisebüro der lettischen Staatsbahnen „Celtrans", die Presseabteilung des Aussenministeriums und die Abteilung für Fremdenverkehr sind mithin diejenigen drei Behörden, die sozusagen den „Generalstab" des Fremdenverkehrs in Lettland darstellen.

Diese Anordnung befriedigt uns in vollem Masse, da die Arbeit richtig verteilt ist und auf keine parallele Tätigkeit stösst.

Ich erlaube mir, einige statistische Daten zu nennen, die die Intensivität des Fremdenverkehrs in Lettland kennzeichnen. Um nochmals in Kürze auf den örtlichen Fremdenverkehr zurückzukommen, kann man sagen, das derselbe sich von Jahr zu Jahr mehr entfaltet. Im Jahre 1938 wurden den Polizeibehörden 1808 Exkursionen mit 65 469 Teilnehmern gemeldet. Hinzu kommen noch 35 vom „Celtrans" veranstaltete Ausfahrten mit Vergnügungszügen mit 19.982 Teilnehmern und die Exkursionen der Abteilung für Fremdenverkehr. Demnach wurden im Jahre 1938 in organisierter Ordnung insgesamt 1950 Gruppen- Exkursionen mit 88.200 Teilnehmern veranstaltet. Wenn man zu den angeführten Zahlen noch die individuellen Touristen und alle diejenigen kleinen Gruppen (Familiengruppen u. a.) hinzurechnet, die ihre Ausflüge zu Fuss, mittels Rad, per Eisenbahn oder Auto ausgeführt hatten, dann kann man sagen, dass die Gesamtzahl aller einheimischen Touristen im 1938 Jahre 100.000 erreichte.

Der Fortschritt des Fremdenverkehrs ist nicht nur in erzieherischer und kultureller Hinsicht von grösster Bedeutung, sondern erfreut sich einer solchen auch in Bezug auf das Wirtschaftsleben, in welches er eine merkliche Belebung hineingetragen hat.

Den Aufschwung des Fremdenverkehrs beweist auch der regere Bahnverkehr: — im Jahre 1937 haben die staatlichen Eisenbahnen 15,800.000 Passagiere befördert, wogegen im Jahre 1938 ihre Zahl sich bereits auf 16.600.000 beläuft. Auch reguläre Provinzautobusse beförderten 1937 2,900.000 Passagiere, während im vorigen Jahre (1938) schon 3,900.000 Fahrgäste befördert wurden. Laut Erklärungen ausländischer Fremdenverkehrstheoretiker, entfallen 5% aller Passagiere auf Touristen (Erholungs- und Vergnügungsreisende, Besucher u. s. w.); wenn man nun, ganz abgesehen von Autoreisenden, Radfahrern und Fussgängern, nur die Zahl der Passagiere des regulären Verkehrs in Betracht zieht, so ergeben diese 5% mehr als eine Million Touristen. Nehmen wir an, dass die Zahl der Touristen kleiner gewesen ist und nur etwa 600.000 betragen hat; wenn jedoch ein jeder Tourist auf seine Reise nur 2 ausserhalb seines ständigen Wohnortes verbrachte Tage verwandt hat, und seine Ausgaben

für Essen und Schlafgelegenheit nur 10 Lat betragen haben, so werden wir feststellen müssen, dass der Fremdenverkehr im Jahre 1938 dem wirtschaftlichen Leben 6 Millionen Lat eingebracht hat.

Im Jahre 1938 wurden in 500 Touristenheimen insgesamt 63.200 Übernachtungen registriert, während im Jahre 1936 die Zahl der Übernachtungen nur 38.900 betrug. Alles das weist auf das Anwachsen des Fremdenverkehrs in Lettland hin.

Ich möchte bemerken, dass unser Staatspräsident, Herr Kārlis Ulmanis der Entwicklung des Fremdenverkehrs und der Tätigkeit auf dem Gebiete desselben ein lebhaftes Interesse entgegenbringt, indem er in seiner Freizeit die für den Fremdenverkehr interessantesten Gegenden besucht, wertvolle Hinweise für seine Entwicklung gibt und auch mit materieller Unterstützung nicht zurückhält.

Was den Auslandverkehr anbelangt, kann man bemerken, dass im Jahre 1938 per Eisenbahn, Auto, Dampfer und Flugzeug 84.168 Ausländer nach Lettland eingereist sind, resp. um 10% mehr als im Vorjahre, wobei hier der Verkehr in den Grenzzonen (zum Beispiel Eesti-Walk) nicht in Betracht gezogen wurde. Diese Zahl hat eine grosse Bedeutung für des lettländische wirtchaftliche Leben, denn die Nachrechnung ergab, dass die im vorigen Jahre von Ausländern in Lettland verausgabte Summen 8 Millionen Lat betragen haben. Mit anderen Worten gesagt, trägt der internationale Fremdenverkehr dem lettischen Staate zweimal mehr ein als der Baconexport, oder zumindest soviel, wieviel der Export von Bacon, Torf, Kleesaat und Eiern zusammen einträgt, wobei in die „Fremdenverkehrs-Industrie“ bisher äusserst geringe Mittel investiert wurden. Sämtliche oben angeführten Daten über den Reiseverkehr ausländischer Touristen bieten eine grosse wirtschaftliche Stütze und sind auf Grund genauer allseitiger, vom staatlichen statistichen Amt ausgeführten Berechnungen ermittelt. Früher haben wir rein problematisch angenommen, dass ein nach Lettland eingereister Ausländer eine bestimmte Pauschalsumme verausgabt, dagegen ist im Laufe der letzten Jahre, seitdem diese Daten auf statistichen Wege berechnet werden, ein besonderes System zur Feststellung der Ausgaben ausländischer Touristen ausgearbeitet worden. Unsere Statistik ist so gut angeordnet, dass wir, unter Zuhilfenahme von Meldungen seitens der Grenzpolizei, die Möglichkeit haben, die Dauer des Verbleibens eines jeden Ausländers in Lettland im einzelnen festzustellen, weil ein jeder nach Lettland kommende Ausländer registriert und in eine besondere Kartothek eingetragen wird, was in vielen Staaten mit Fremdenverkehr gar nicht oder nur zum Teil erreicht ist. Ferner sondiert unsere Fremdenverkehrsstatistik die Ausländer nicht nur nach der Nationalität, sondern teilt sie auch nach ihrer Zahlungsfähigkeit in einige Gruppen ein (so, z. Bei-

spiel, verausgabt ein Amerikaner in Lettland mehr als ein Pole). Solche Gruppierungen erfolgen auch in Bezug auf die Aufenthaltsdauer. (Diejenigen Ausländer, die sich in Lettland längere Zeit aufhalten, zum Beispiel in Kurorten u. dergl. leben, sind sparsamer als die, welche in Lettland nur einen oder zwei Tage verbringen, sich in den besten Hotels niederlassen, teuere Restaurants besuchen u. s. w.). Zur ersten Gruppe mit grossen Ausgaben (15 Lat täglich) zählen Engländer, Amerikaner und Russen; zur zweiten — mit Ausgaben in Höhe von 12 Lat täglich — Schweden, Schweizer, Dänen, Norweger u. andere; zur dritten Gruppe jedoch — mit Ausgaben von 8 Lat pro Tag — zählen: Esten, Tschechen, Litauer, Polen, Franzosen, Finnen, Ungarn u. Italiener. Auf Grund der Daten über die Zahl der in Lettland verbrachten Tage und die Ausgabenquote ist es möglich, die Höhe der verausgabten Beträge zu errechnen. Daher ist die vorhin genannte Summe der von Ausländern in Lettland verausgabten 8 Millionen Lat, als durchaus der Tatsache entsprechend anzusehen, und dieser Betrag hat den lettischen Kaufleuten, Industriellen, Gewerbetreibenden, Bauern und Fischern einen gewissen überschüssigen Umsatz gebracht.

Das Jahr 1939 verspricht in Bezug auf den Fremdenverkehr weitgehende Unternehmungen. Die lettländische Kreditbank hat einen Wettbewerb angesagt zur Ausarbeitung von Plänen über Hotels, die die Bank zu erwerben beabsichtigt. Es finden ferner Verhandlungen statt über die Anschaffung eines Touristendampfers, über Kreditgewährung zur Modernisierung von Hotels, über die Einrichtung billiger Erholungsheime u. s. w. Desgleichen ist für die nächste Zukunft eine Erweiterung der örtlichen und Auslandpropaganda vorgesehen.

Karlis Vanags

Leiter der Abteilung für Tourismus beim Ministerium für öffentliche Angelegenheiten.

Zagospodarowanie turystyczne Karpat Polskich.

Rozmieszczenie i typy schronisk.

(ciąg dalszy)

Grupy górskie podzielono na pięć kategorii wg wskaźnika gęstości schronisk:

1) niewystarczająco zagospodarowane, 0—0,5 schronisk na 100 km² obejmują w Karpatach: Beskid Niski (0,33), Pogórze Rożnowskie (0,43), Pogórze Sanocko-Samborskie (0,10), Pogórze Truskiewieckie (0,20).

2) wystarczająco zagospodarowane, 0,5—1,0 na 100 km²: Beskid

Wyspowy (0,61), Bieszczady Zachodnie (0,51), Gorgany Zachodnie (0,7), Bieszczady Wschodnie (0,8), Beskid Huculski (0,9).

3) dostatecznie zagospodarowane, 1—2 na 100 km^2: Beskid Mały (1,10), Beskid Sądecki (1,25), Pogórze Podhalańskie (1,56), Gorce (1,57), Czarnohora (1,2), Góry Hryniawskie (1,5), Góry Czvwczyńskie (2,0).

4) dobrze zagospodarowane, 2—5 na 100 km^2: Beskid Wysoki (2,53), Beskid Śląski (3,61), Gorgany Wschodnie (3,1).

5) bardzo dobrze zagospodarowane grupy, posiadające ponad 5 schronisk na 100 km^2: Tatry (11), Pieniny (20). Są to dwa regiony turystyczne o nieproporcjonalnej gęstości schronisk w stosunku do innych, podyktowanej natężeniem ruchu.

Wskaźnik gęstości schronisk wyróżnia grupy górskie najsłabiej zagospodarowane, na które winno specjalnie zwrócić się uwagę przy dalszym rozwoju akcji inwestycyjnej. Wskaźnik ten staje się bardziej zrozumiały, gdy wyrazi się go w średnich odległościach w km pomiędzy schroniskami. Grupę regionów niewystarczająco zagospodarowanych podzielono na dwie podgrupy: pierwsza z nich o gęstości 0—0,25 na 100 km^2, w której odległość między schroniskami jest większa niż 40 km, obejmie Pogórze Sanocko-Samborskie i Truskawieckie. Grupa druga o gęstości 0,25—0,5 na 100 km^2, w której odległość schronisk wynosi 25—40 km, obejmie Beskid Niski i Pogórze Rożnowskie. W grupie regionów wystarczająco zagospodarowanych odległość schronisk wynosi od od 10—25 km. Trzy dalsze grupy mają odległość schronisk poniżej 10 km. Ze względu na dotychczasowe nasilenie ruchu turystycznego winno się dążyć, aby conajmniej 1 schronisko wypadło na 100 km^2 obszaru górskiego. Na podstawie powyższych obliczeń można stwierdzić, iż najpilniejsza jest rozbudowa sieci schronisk na Pogórzu Sanocko-Samborskim oraz Truskawieckim, a dalszej rozbudowy wymagają przede wszystkim Beskid Niski i Pogórze Rożnowskie. Rozbudowa sieci schronisk w innych grupach górskich wynikać winna nie z potrzeb przestrzennych, lecz winna być dostosowana pod względem ilościowym i jakościowym do potrzeb ruchu. W innych bowiem grupach górskich można uznać sieć schronisk conajmniej za wystarczającą, jednak koniecznym może okazać się powiększenie ilości miejsc noclegowych w pewnych schroniskach lub też udoskonalenie ich wyposażenia technicznego. Dlatego przy rozbudowie główne kryterium będzie stanowiła frekwencja turystów i ich wymagania, a nie sam wskaźnik gęstości schronisk. W każdym razie dalsza rozbudowa przestrzenna schronisk nie może być rozpatrywana jedynie pod kątem ich rozmieszczenia raidowego wzdłuż głównego szlaku karpackiego, lecz powinna raczej uwzględniać lokalne potrzeby turystyczne letnisk i uzdrowisk oraz innych większych skupień ludności leżących w pobliżu danego regionu. Z tych względów nie może być mowy o równomiernym rozproszeniu schronisk, nawet

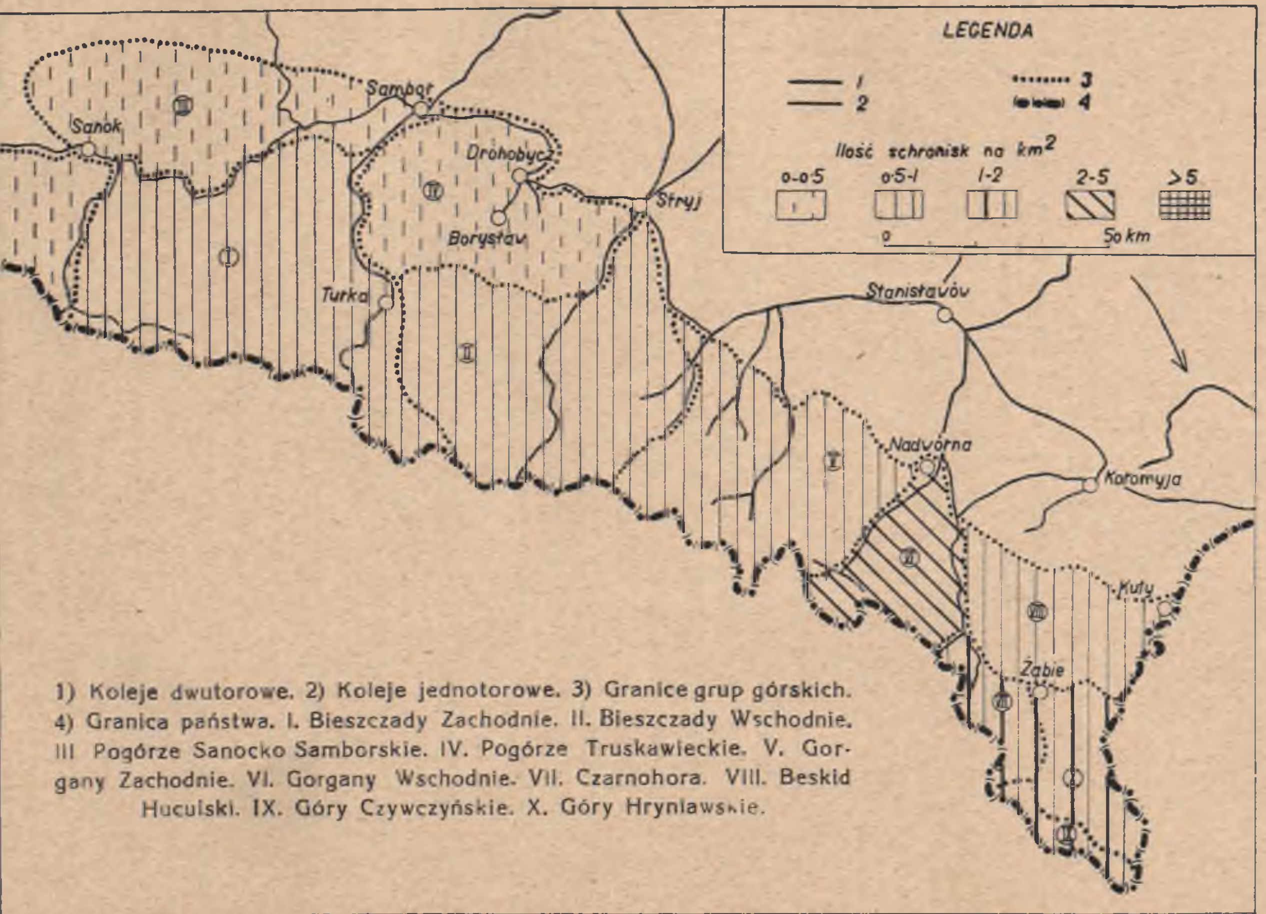
Gęstość schronisk w Karpatach Zachodnich.
Die Dichte der Schutzhäuser in West-Karpaten.

1. Koleje dwutorowe. 2. Koleje jednotorowe. 3. Granice grup górskich. 4. Granica państwa.

I. Beskid Śląski. II. Beskid Mały. III. Beskid Wysoki. IV. Beskid Wyspowy. V. Gorce. VI. Pogórze Podhalańskie. VII. Tatry. VIII. Pieniny. IX. Pogórze Rożnowskie. X. Beskid Sądecki. XI. Beskid Niski (Środkowy).

Gęstość schronisk w Karpatach Wschodnich. — Die Dichte der Schutzhäuser in Ost-Karpaten.

1) Koleje dwutorowe. 2) Koleje jednotorowe. 3) Granice grup górskich. 4) Granica państwa. I. Bieszczady Zachodnie. II. Bieszczady Wschodnie. III Pogórze Sanocko Samborskie. IV. Pogórze Truskawieckie. V. Gorgany Zachodnie. VI. Gorgany Wschodnie. VII. Czarnohora. VIII. Beskid Huculski. IX. Góry Czywczyńskie. X. Góry Hryniawskie.

bowiem w poszczególnych grupach górskich wykazują one lokalne skupienia. Pomocą może być tu wyznaczenie tak zwanych szlaków regionalnych dla poszczególnych grup górskich, do których dostosowana musi być również sieć schronisk.

Podział schronisk na pewne typy gospodarcze został szczegółowo przedstawiony w tabeli I. Dla objaśnienia należy dodać, że schroniska szkolne potraktowano w niniejszych obliczeniach jako otwarte cały rok (gdyż tak brzmi instrukcja Min. W. R. i O. P.), jakkolwiek niektóre z nich są otwarte jedynie podczas ferii zimowych i letnich. Poza tym ilość schronisk w poszczególnych kategoriach nie zmienia się w ciągu roku z wyjątkiem stacji narc.-tur., nieczynnych w sezonie letnim. Na obszarze Karpat znajduje się 7 hoteli-schronisk (co stanowi 2,4%) z ogólnej liczby schronisk), z nich 5 jest w Karpatach Zachodnich, a 2 we Wschodnich. Schronisk dużych liczących ponad 100 miejsc noclegowych znajduje się 16 (5,5%), 12 na Zachodzie i 4 na Wschodzie. Z 65 schronisk średnich (22,6%), liczących od 20—100 miejsc noclegowych, 37 znajduje się w Karpatach Zachodnich a 28 we Wschodnich. Małych schronisk, liczących do 20 miejsc noclegowych, znajduje się 27 (9,4%), z czego w Karpatach Zachodnich 16, we Wschodnich 11. Stacji turystycznych i noclegowych znajduje się 52 (18%), są one równomiernie rozmieszczone w Karpatach Wschodnich i Zachodnich. Schronisk niezagospodarowanych jest w Karpatach Wschodnich 8 a Zachodnich 4, razem więc 12 (4,2%). Sieć schronisk szkolnych obejmuje 62 (21,6%) punktów, z których 47 znajduje się w Karpatach Zachodnich, a 15 we Wschodnich. Wreszcie stacji turystyczno-narciarskich w Karpatach Wschodnich jest 15, a Zachodnich 32, co razem stanowi 47 (16,3%). Ilość miejsc noclegowych wynosi na obszarze Karpat w zimie około 9500, z tego w Karpatach Zachodnich około 5800 (61%), a we Wschodnich około 3700 (39%). Najwięcej miejsc noclegowych w Karpatach Zachodnich posiada Beskid Śląski (około 1700), najmniej Pogórze Rożnowskie (37), w Karpatach Wschodnich najwięcej posiadają Bieszczady Zachodnie (858), a najmniej Pogórze Sanocko-Samborskie (95), z czego wynika, że ilość miejsc jest proporcjonalna do ilości schronisk, co z kolei świadczy, iż nie ma zbyt wielkich różnic pod względem wielkości schronisk w obrębie różnych grup górskich. Liczby te dają nam równocześnie pogląd na pojemność, pozwalającą miesięcznie na przenocowanie 300.000 turystów, ok. 1 miliona w sezonie letnim oraz ok. 1/2 mil. osób w sezonie zimowym. Daje to również pewien pogląd na możliwości rozwoju ruchu turystycznego na obszarze Karpat. W lecie spada liczba miejsc noclegowych w Karpatach do około 8500, przy czym na Karpaty Zachodnie wypada ok. 5100, na Wschodnie zaś ok. 3400. Szczegółowe obliczenia znajdują się również w tabeli I. Stosunkowo duża ilość hoteli-schronisk (5), dużych schronisk (16) i średnich schronisk (65) w Karpa-

tach Zachodnich wskazuje na to, że rozwija się tu raczej ruch masowy. Należy zatem w tej części gór rozbudowywać i przystosowywać schroniska pod kątem widzenia ruchu masowego. Niewątpliwie w silniejszym jeszcze stopniu potwierdziłyby to dane obejmujące frekwencję w poszczególnych grupach górskich. Natomiast dane dla Karpat Wschodnich pozwalają na przypuszczenie, że przez długi jeszcze czas w tym terenie będzie się rozwijał raczej indywidualny i grupowy ruch turystyczny.

(ciąg dalszy nastąpi)

Zbigniew Tokarski.

PORADNIK TECHNICZNY

Ruch w hotelach w większych miastach oraz potrzeba statystyki hotelowej.

Tematem licznych konferencji i dyskusji jest troska o należyty stan i właściwy rozwój przemysłu hotelarskiego. Wysuwane są rozmaite projekty i postulaty mające zapewnić pomyślny rozwój przemysłu. Muszą one być jednak oparte na gruntownych i ścisłych studiach. Przykładów wiele dostarcza literatura zagraniczna, a zwłaszcza szwajcarska, kraju o klasycznie rozwiniętym przemyśle hotelarskim. Studia muszą opierać się na znajomości stanu faktycznego, na obrotach, które najlepiej ilustruje statystyka ruchu.

Przemysł hotelarski stanowi poważną pozycję w gospodarce krajowej, zatrudniając szereg osób, dając dochody uboczne licznym gałęziom wytwórczości. Jest on jednocześnie wyrazem jednej z najpotężniejszych form ruchu turystycznego, jaką jest ruch do miast, posiadający ogromne ogólne znaczenie gospodarcze, kulturalne i społeczne.

Badania nad rentownością przedsiębiorstw hotelowych z jednej strony, a uchwycenie przynajmniej w części ruchu obcych do miast z drugiej strony, powinny być celem statystyki hotelowej, która stworzy właściwe podstawy do ekonomicznych dociekań.

Artykuł niniejszy przedstawia próbę zestawienia frekwencji hotelowej w miastach Polski. Ze względu na brak danych dla mniejszych miast, uwzględniono jedynie miasta liczące ponad 20.000 mieszkańców oraz kilka mniejszych o wybitnym ruchu turystycznym. Dane zostały zebrane ankietą Wydziału Turystyki Min. Komunikacji od Zarządów Miejskich; obejmują one frekwencję w hotelach lub podatek hotelowy, na podstawie którego obliczono frekwencję. Poza tym materiałami kontrolnymi były zestawienia Związków Propagandy Turystyki lub dane szacunkowe uzyskane inną drogą (np. bilety wstępów do muzeów).

Ruch w hotelach w 90 miastach Polski obejmuje około 1.200.000 osób, jak to podaje załączona tabela nr. 1. Jeśli przyjmie się jako przeciętną cenę noclegu 5 zł. od osoby, to przy średnim pobycie dwudniowym dochód

TABELA I.

Zestawienie ruchu obcych w miastach.
(Frekwencja w hotelach w tys. osób).

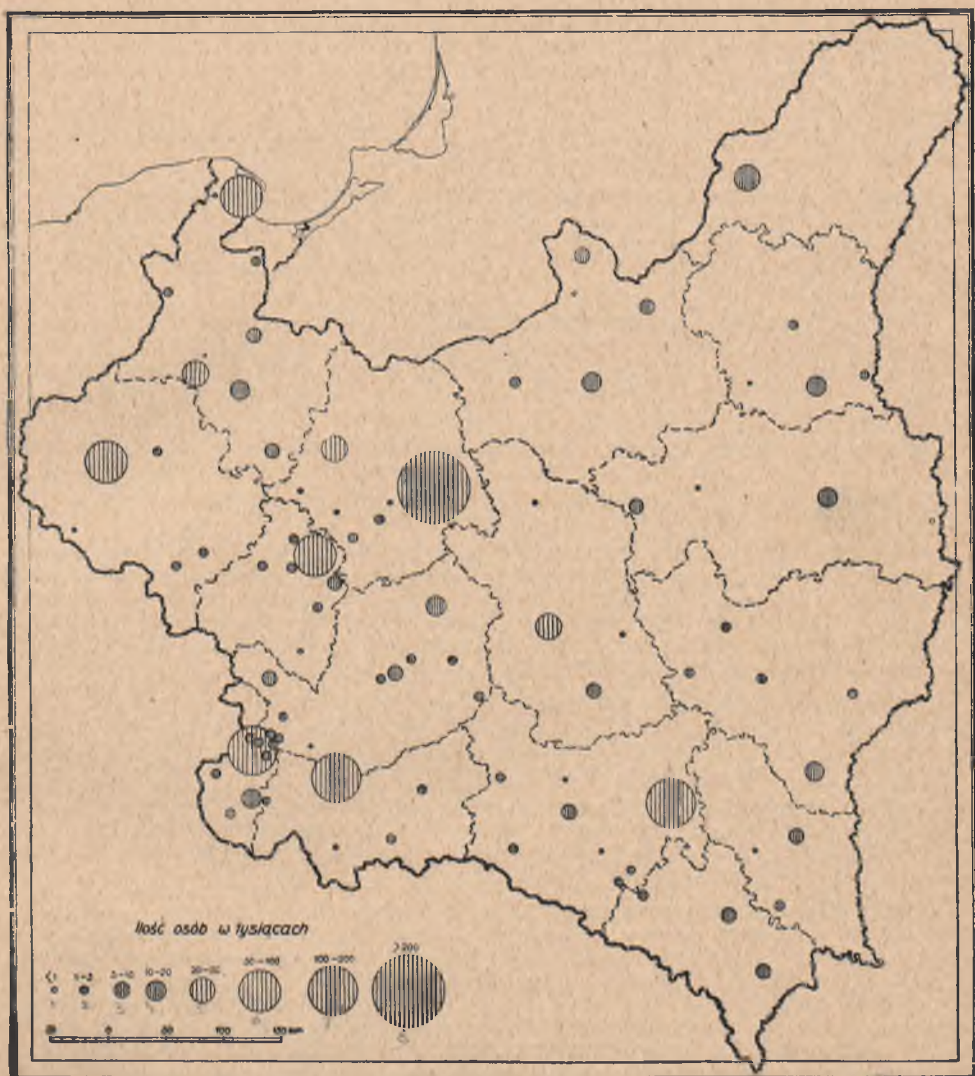
Fremdenverkehr in den Städten.
(Frequenz in den Hotels in den Tausen).

Białostockie	**27,9**
Białystok	11,8
Grodno	8,0
Łomża	1,0?
Suwałki	6,6
Augustów	0,5
Kieleckie	**43,3**
Częstochowa	5,5
Sosnowiec	4,0
Radom	12,9
Kielce	8,3
Będzin	3.1
Dąbrowa Górnicza	1,5?
Zawiercie	1,0 ?
Ostrowiec Świętokrzyski	1.0?
Czeladź	0,5?
Sandomierz	3,3
Bodzentyn	1,0
Chęciny	1,0
Olkusz	0,2
Krakowskie	**113,2**
Kraków	105,0
Tarnów	4,8
Nowy Sącz	1,8
Biała	1,0?
Nowy Targ	0,6
Lubelskie	**33,9**
Lublin	25,0?
Siedlce	0,7?
Chełm	0,5?
Zamość	7,7
Lwowskie	**125,9**
Lwów	106,3
Przemyśl	6,5
Borysław	1,2
Drohobycz	4,7
Rzeszów	3,0?
Jarosław	0,8?
Sambor	0,5?
Sanok	2,9
Łódzkie	**82,6**
Łódź	63,2
Piotrków	2,1
Pabianice	1,3
Tomaszów Mazowiecki	9,0
Zgierz	2,0?
Radomsko	0,5?
Zduńska Wola	3,0?
Łęczyca	1,5
Nowogródzkie	**19,5**
Baranowicze	12,8
Nowogródek	4,6
Nieśwież	1,6
Słonim	0,5
Poleskie	**27,9**
Brześć n/Bugiem	8,2
Pińsk	19,3
Dawidgródek	0,2
Kobryń	0,2
Pomorskie	**144,9**
Bydgoszcz	33,8
Gdynia	80.0?
Włocławek	6,3
Grudziądz	5,0?
Toruń	15.0
Tczew	2,2
Wejherowo	0,4
Chojnice	2,2
Poznańskie	**83,6**
Poznań	75,0
Kalisz	4,1
Gniezno	2,3
Ostrów Wielkopol.	2,0?
Leszno	0,2
Stanisławowskie	**17,1**
Stanisławów	7,8
Kołomyja	5,7
Stryj	3,6
Śląskie	**122,4**
Katowice	100,0?
Chorzów	3,0
Siemianowice	1,0?
Rybnik	1,0?
Mysłowice	2,0?
Bielsko	12,1
Cieszyn	3,3
Tarnopolskie	**12,2**
Tarnopol	8,1
Brzeżany	0,6
Buczacz	3,5
Warszawa	**278,3**
Warszawskie	**33,5**
Płock	30,0
Żyrardów	1,5?
Pruszków	0,5?
Kutno	0,5?
Skierniewice	1,0?
Łowicz	0,4
Wileńskie	**39,6**
Wilno	39,6
Wołyńskie	**19,0**
Równe	2.0?
Łuck	3,0?
Kowel	2,0?
Włodzimierz	1,0?
Krzemieniec	11,0

Liczby oznaczone znakiem zapytania są szacunkowe.

Rozmieszczenie ruchu hotelowego w większych miastach.

Die Verteilung des Fremdenverkehrs in den Städten.

hoteli wyniesie brutto około 12 mil. zł. Na jedno przedsiębiorstwo (w 1935 r. istniało 1011 większych przedsiębiorstw hotelowych od I — III kategorii) przypada dochód około 12.000 zł. Jeśli weźmie się pod uwagę, że przeciętny pobyt gości hotelowych jest prawdopodobnie dłuższy i że duża część ruchu ze względu na ostrożny szacunek została pominięta, to można przypuszczać, że dochód jednego przedsiębiorstwa jest znacznie wyższy.

(ciąg dalszy nastąpi)

mgr Tadeusz Wilgat.

KRONIKA

Belgia — Prace wstępne nad powołaniem do życia specjalnego Międzynarodowego Instytutu Turystycznego. Conseil Central de Tourisme Internotionale (C. C. T. I.) wraz z Generalnym Sekretariatem Ligi Narodów opracowują podstawy projektu powołania do życia Międzynarodowego Instytutu Turystycznego. Projekt taki, w formie uchwały przyjęty na wniosek Polski na ostatnim kongresie Conseil Central de Tourisme Internationale przewidywał utworzenie przy jednym z uniwersytetów katedry dla studiowania zagadnień turystyki międzynarodowej. *(wł.)*

Francja — Konkurs na zagospodarowanie terenów campingowych. Tegoroczna nagroda imienia André Michelin w wysokości 5.000 fr. została w tym roku przeznaczona na nagrodę w konkursie za najlepsze zagospodarowanie terenu campingowego w okolicach wyznaczonych przez francuski Touring Club. (*La Revue du Touring Club de France nr 2. 1939 r.)*

Pociąg propagandowy Afryki Północnej. Obecnie objeżdża Francję pociąg stanowiący ruchomą wystawę propagandową, gospodarczą i turystyczną Afryki Północnej. Na plan pierwszy wybija się Tunis, wystawiając swoje główne produkty oraz tablice ilustrujące życie gospodarcze oraz najpiękniejsze miejscowości. *(Bull. Hebdomadaire d'Inform du Centre Nat. d'Expansion du Tourisme, du Therm. et du Clim. nr 47, 1939 r.).*

Karta turystyczna i bony benzynowe w roku 1939. W uzupełnieniu notatki zamieszczonej w „Turyźmie“ nr 2 str. 35, należy zaznaczyć iż ważność karty turystycznej została przedłużona do 3 miesięcy, zniżka zaś na litrze benzyny obniżona o $^1/_2$ franka. (Szczegóły patrz Francuski Biuletyn Turystyczny nr 1, 1939).

Niemcy — Utworzenie rezerwatów w Bawarii. Ostatnio w Bawarii w obszarach górskich utworzono szereg rezerwatów myśliwskich. W związku z tym umieszczono w odpowiednich miejscach okrągłe tablice dla orientacji turystów, oznaczone zielonym otokiem na drogach przez cały rok otwartych, niebieskim na drogach otwartych tylko w lecie od 1 V. do 30 IX., a czerwonym na drogach całkowicie zamkniętych przez cały rok. *(Der Fremdenverkehr nr 9, 1939).*

Utworzenie parku narodowego. — Krajowy Urząd Turystyczny w Bawarii przystąpił do utworzenia niemieckiego parku narodowego w Czeskim Lesie. Dotychczas zadanie to było utrudnione z powodu granicy państwowej biegnącej głównym grzbietem Lasu Czeskiego. *(Der Fremdenverkehr nr 9. 1939).*

Szkoła Hotelowa im. H. Essera. — W Marienbadzie została otworzona Szkoła Hotelowa, która, ze względu na zasługi jakie min. H. Esser położył dla rozwoju przemysłu hotelowego i gospodniego w Niemczech, została nazwana jego imieniem. *(Der Fremdenverkehr nr 8, 1939).*

Nowy plan studiów medycznych. — Z dniem 1. IV. 1939 wchodzi w życie w Niemczech nowy plan studiów medycznych. Obok innych nowowprowadzonych wykładów o rasach, o chorobach zawodowych i tp. wprowadzono obowiązkowe wykłady o lecznictwie uzdrowiskowym i jego zastosowaniu. Wykłady obejmują zagadnienia diety, hydroterapii, terapii ruchowej i masarzy, homeopatii, klimatologii i balneologii. Wykłady przez semestr letni będą się odbywać w połączeniu z wycieczkami do uzdrowisk. W ten sposób medycy będą mogli zapoznać się z naturalnymi bogactwami leczniczymi niemieckiej ziemi, źródłami mineralnymi, uzdrowiskami i ich zastosowaniem dla zdrowia publicznego. (*Der Fremdenverkehr nr 10, 1939 r.*)

Rumunia — Stacje dla obsługi turystów. Do najpilniejszych zadań w dziedzinie obsługi ruchu turystycznego zalicza Rumunia budowę granicznych stacji dla obsługi turystów. Dwie takie stacje zostały już zbudowane, jedna na drodze z Cluj (Klausenburg) na Węgry, którą dostają się do Rumunii turyści automobilowi, oraz na drodze z Bukaresztu do Giurgiu, którą udają się do Bukaresztu turyści przybywający Dunajem. Budynki stacji są utrzymane w stylu rumuńskim. W każdym z nich znajduje się placówka informacyjna Urzędu Turystycznego, kantor wymiany, urząd celny, restauracja, stacja benzynowa, garaże itp. *(Der Fremdenverkehr nr 9, 1939).*

Szwajcaria — Turystyka i zagadnienia gospodarcze. Dr Franz Seiler, dyrektor Szwajcarskiego towarzystwa hotelowego omówił ostatnio na łamach Schweiz-Wirte-Zeitung znaczenie gospodarcze turystyki. Turystyka jest dziedziną gospodarczą po-

zostającą w ścisłym związku z innymi gałęziami życia gospodarczego. Statystyka turystyki za rok 1937 zanotowała 3 miliony przyjezdnych i 16 milion. noclegów, z czego połowę stanowili cudzoziemcy. Dochody przemysłu hotelowego wyniosły brutto 312 mil., połowa z nich przeznaczona została na zakupno artykułów spożywczych. Ogólna konsumpcja przyniosła szwajcarskiemu przemysłowi gospodniemu (19.000 warsztatów) ok. 200.000 fr. szw. Drugą grupę dochodów stanowi komunikacja. Połowa dochodów kolei szwajcarskich pochodzi z przewozów turystów. Godne uwagi są również zakupy przez turystów ubrań, bielizny, pamiątek z podróży, starożytności, artykułów fotograficznych, kartek pocztowych itp. wywożone przeważnie bez opłat celnych. Poważne są również dochody związane z uprawianiem sportów (a zwłaszcza zimowych), oraz kuracjami i pobytem w uzdrowiskach. *(Schweiz-Wirte-Zeitung nr 9. 1939 r.)*

Szwecja — Połączenia okrętowe Stockholm-Helsinki w czasie igrzysk olimpijskich 1940. Trzy towarzystwa okrętowe ułożyły na czas od 14 lipca do 10 sierpnia 1940 r. specjalny rozkład jazdy, na mocy którego na linii Stockholm - Abo będą kursować codziennie trzy parowce w obu kierunkach a na linii Stockholm-Helsinki jeden. W ten sposób zapewniona będzie możliwość przewiezienia dziennie 2.000 osób. *(Rundschreiben des Schwedisches Verkehrsverbandes nr 205, 1939 r.)*

Tahiti — Utworzenie stacji noclegowych. Syndykat Inicjatywy na wyspie Tahiti niezależnie od istniejących hoteli i schronisk w górach, zorganizował dla wygody turystów noclegi u prywatnych rodzin, w oddaleniu mniejwięcej 15 km od siebie, wzdłuż dróg udostępniających zwiedzanie wyspy, dla obejrzenia jej wszystkich osobliwości. (*Bull. Hebdomadaire d'Inform. du Centre Nat. d'Espan. du Tour., du Ther. et du Clim. nr 47, 1939*).

Węgry — Ruch turystyczny. Węgierski Instytut dla badań gospodarczych wraz z krajowym związkiem turystycznym ogłosiły wyniki studiów nad ruchem turystycznym na Węgrzech w latach 1927—1937. Z publikacji tej wynika przede wszystkim, że w ciągu ostatnich 10 lat Budapeszt rozwinął się w jedno z centrów europejskiego ruchu turystycznego. W 1927 r. zwiedziło Budapeszt 260.870 osób, z tego 94.869 turystów zagranicznych, w 1937 r. liczba turystów wzrosła tylko do 278.091 ale w tym było 182.747 cudzoziemców. Szczególnie ważny jest przypływ i stałe zwiększanie się liczby turystów pochodzących z krajów o wysokiej walucie; w roku 1927 zameldowano w Budapeszcie 3.101 Anglików, a w 1937 r. 15.815; wzrost zatym wyniósł ok. 500%. Duży wzrost wykazuje również liczba turystów ze Stanów Zjednoczonych i Holandii. Natomiast liczba turystów z krajów sąsiednich (dawnej monarchii austro-węgierskiej) wykazuje bardzo nikły wzrost, ilość Niemców wzrosła z 11.924 w 1927 r. do 30.983 w 1937 r. Korzystnym objawem jest fakt, iż w 1937 r. 21,5% turystów nocowało w hotelach luksusowych, a 25,6% w hotelach I kategorii. W roku 1936 przybyło do Węgier 139.000 turystów zagranicznych samochodami i autokarami. Wpływy z tego tytułu wyniosły w 1937 r. — 38,3 mil. pengö wobec 22.8 mil. pengö z 1929 r. W tym samym okresie wydatki Węgrów za granicą spadły z 56,8 mil. na 49,5 mil. pengö. Deficyt zatem z turystyki zmalał z 34 na 17,2 mil. pengö. Z. T.

PRZEGLĄD LITERATURY.

Wydawnictwa nadesłane do Redakcji

(ciąg dalszy)

28. **Abramowicz W.** — Strony Nowogródzkie. Szkice krajoznawcze z 25 ilustr. Lida 1938. Nakł. Wyd. Ziemi Lidzkiej, str. 136 — cena 3 zł.
29. **Bykowski L.** — Wycieczki szkolne. Wyd. II — rozszerzone i dostosowane do obecnego systemu szkolnego. Lwów 1939. Państw. Wyd. Książek Szkolnych, str. 200, cena 2 zł.
30. **Chorabik T.** — Sezon letni w r. 1938 w ruchu uzdrowiskowo - letniskowym w województwie krakowskim. Kraków 1939. Komunikaty Studium Turyzmu U. J. nr. 15.
31. **Dybczyński T. dr.** — Kraina Puszczy Jodłowej (Góry Świętokrzyskie). Lwów 1939. Państw. Wyd. Książek Szkolnych, str. 238, — cena 9 zł.
32. **Dylik J. dr.** — Łódź i okolice. Przewodnik geograficzny. 2 plany, 87 fotografii oraz plan Łodzi i mapa okolic. Łódź 1939. Nakł. Zarz. Miejskiego.

33. **Kawecki W. inż.** — Wczasy pracownicze na Żywiecczyźnie. Żywiec 1938. Odbitka z czas. „Gronie“ nr. 4.
34. **Kolej elektryczna Kraków - Zakopane.** Kraków 1939. Wyd. Tow. Górskich Kolei Elektrycznych, str. 57.
35. **Krukowski S.** — Krzemionki Opatowskie. Warszawa 1939. Nakł. Muzeum Techn. i Przemysł., str. 125, — cena 4 zł.
36. **Milata W. dr.** Zima na Żywiecczyźnie. Żywiec 1938. Odbitka z „Gronie“ nr. 4.
37. **Orłowicz M. dr.** — Śląsk Zaolziański. Wyd. P. K. P. i L. P. T. broszura inform.
38. **Podziorski A.** — Przewodnik po Wiśle z mapą turystyczną Śląska Cieszyńskiego, z planem centrum Wisły i okolicy. Cieszyn 1938. .Nakł. Drukarni S. Mitręgi, str. 80, — cena 2 zł.
39. **Półkolonie letnie w r. 1938**. Chorzów 1939. Wyd. Miasta Chorzowa, str. 39.
40. **Przewodnik turystyczny po Polsce.** Z 16 mapami wojew. w/g nowego podziału administracyjnego pod red M. Babińskiego. Warszawa 1938. Wyd. Polskiego Touring Klubu, str. 414, — cena 2.50 zł.
41. **Romer E.** — Województwo Poznańskie i Pomorskie. Mapa topograficzna, komunikacyjna i administracyjna. Podz. 1 : 600.000. Lwów 1939. Wyd. Książnica Atlas.
42. **Romer E.** — Województwo Śląskie. Mapa administracyjna z nowymi granicami Podz. 1:400.000. Lwów 1939. Wyd. Książnica Atlas.
43. **Schemat prowadzenia księgowości w uzdrowiskach niemieckich.** (Plan kont). Przetłumaczył Kurt Piesch. Kraków 1939. Komunikaty Studium Turyzmu U. J., nr. 14, str. 12, — cena 50 gr.
44. **II Sprawozdanie z działalności Studium Turyzmu U. J.** Za okres 1. X. 1937 — 31. X I. 1938 r. Kraków 1939. Komunikaty Studium Turyzmu U. J., nr. 13, str. 37 — cena 50 gr.
45. **Wieś Dobra w powiecie limanowskim.** Wybór materiałów zebranych przez uczestniczki V instruktorskiego żeńskiego obozu krajoznawczego w Dobrej. Kraków 1938. Nakł. Komisji Kół Krajozn. Młodzieży P. T. K. z zasiłku Min. W. R. i O. P.. str. 78.
46. **Przewodnik po okolicach Mickiewiczowskich i Rejtanowskich ziemi nowogródzkiej** z ilustracjami i 1 mapką wojew. nowogr. w skali 1 : 625 000. Baranowicze 1938. Wyd. Polsk. Tow. Krajozn Oddz. w Baranowiczach, str. 111, — cena 2.50 zł.

Zusammenfassung:

Wege einer Gesundung des Pensiongewerbes in Polen.

Das Pensiongewerbe ist ein wichtiger Posten in der Bilanz der Nationalwirtschaft und bildet die Grundlage der Sommerfrische- und Kurortbewegung, (in Gebäuden allein sind in Rabka, Krynica und Zakopane ungefähr 35 Mill. zł. investiert). Der Mangel genauer statistischer Zahlen für das Pensiongewerbe lässt eine Reihe von unrealen Gedanken einer Gesundung dieses Gewerbes aufkommen, Gedanken, welche dem tatsächlichen Stande keine Rechnung tragen. Ihre Mehrheit ist deshalb auch abzulehnen. Auf diese Weise ist es auch nicht möglich, den Zwang einer fachlichen Ausbildung für Personen, die Pensions leiten, einzuführen, denn trotz der Richtigkeit dieser Forderung würde der heute so notwendige Kapitalzustrom aus dem Kreise der fachlich nicht vorgebildeten Personen eingedämmt werden. Es geht auch nicht an, eine Zwangsorganisation des Pensiongewerbes zu schaffen, denn dies brächte die Bildung eines „Kartells“ mit sich, welches eine weitere Tätigkeit auf dem Gebiete des Ausbaues, der Modernisierung und der Konservierung der Pensions einschränken würde. Es ist auch un-

möglich eine Entschuldung, die die Gläubiger benachteiligt, durchzuführen, noch neue Investitionskredite zu beschaffen, die eine weitere Verschuldung der Objekte mit sich bringen. Es ist daher nicht angezeigt, einerseits der freien Entwicklung des Pensiongewerbes künstliche Hindernisse in den Weg zu legen, andererseits aber einen künstlichen Ansporn zu seiner allzuschnellen und übermässigen Entwicklung zu schaffen. Der Autor hält für eines der besten Abhilfemittel die Verlängerung des Pachtzeitraumes für Pensions von drei bis vier Jahre, dies würde: a) die Schaffung einer kapitalkräftigeren Pächterschichte ermöglichen, b) das gewerbliche Niveau durch eine Bildung des Pächters mit dem Unternehmen heben, c) die Sicherung der Rentabilität und die Amortisation der Pensioneinrichtungen gestatten, d) die Sicherung eines ständigen Einkommens verbürgen, e) den Pächter dazu anhalten mit der Führung eines Unternehmens zu rechnen. Unumgängliche Bedingung ist gleichzeitig die Gewährung von Steuerermässigungen in Bezug auf eine Normierung der Lokalsteuer, eine grösssere Differenzierung der Gewerbezeugnisse bei der Einteilung der Pensions in Kategorien sowie Ermässigungen der Umsatzsteuer für Pensions, die eine rechtmässige Buchhaltung führen.

Der Hotelverkehr in den grösseren Städten und die Notwendigkeit einer Hotelstatistik.

Der Hotelverkehr in 90 Städten Polens umfasst ungefähr 1,200.000 Personen, was minimal gerechnet ein Einkommen von ungefähr 12 Mill. zł. ergibt. Das Einkommen, welches den Städten zufliesst, wird auf ungefähr 55 Mill. zł geschätzt. Die Ausgaben für Verkehr sind mangels einer entsprechenden Statistik nicht erfassbar. Die beigefügten zwei Tabellen und zwei Karten zeigen die Verteilung und die Intensität des Verkehres. Die wirtschaftliche Bedeutung des Verkehres spricht für seine statistische Erfassung, die auf der schweizerischen Statistik aufgebaut werden soll.

Das Muster der Registrierungskarten wurde nach schweizerischen Vorbild ausgearbeitet.

Chronik.

Belgien:	Die Eintrittsarbeiten über Schaffung des Internationalen Fremdenverkehrsinstituts.
Frakreich:	Der Konkurs auf die Bewirtschaftung der Campingterrainen. — Der Werbezug der Nord-Afrika. — Die Touristische Karte und Benzin-Bons im Jahre 1939.
Deutschland:	Schaffung der Wildschutzgebieten in Bayern. — Schaffung des Nationalparks. — Die Hotelfachschule u. N. Min. H. Essers. — Neuer Studienplan für Medizinstudenten.
Rumänien:	Pavillonen für Fremdenbetreuung.
Schweitz:	Der Fremdenverkehr als Wirtschaftsproblem.
Schweden:	Die Schiffsverbindungen Stockholm-Helsinki während der Olympiade 1940.
Tahiti:	Schaffung der Nachtlagerstationen.
Ungarn:	Der Fremdenverkehr.

Zusammenfassung: („Turyzm Polski" Nr 1)

Aufgaben und Ziele des Staatlichen Touristenrates.

In der nächsten Zeit soll der Staatliche Touristenrat gebildet werden und zwar als beratende Körperschaft des Verkehrsministers. Mitglieder dieses Rates werden Vertreter des Staatsbehörden, der Touristenvereine, des Touristengewerbes sowie Sachverständige sein. Die Zahl der Mitglieder wird 50 bis 60 betragen und auf diese Weise werden die Beratungen und Beschlüsse Gültigkeit in ganz Polen besitzen. Es wäre angebracht, dass die Mitglieder — ausser den vom Minister ernannten Sachsverständigen — automatisch in den Rat eintreten, wobei man als Kriterium die Mitgliederanzahl für die Touristenvereine und die Höhe des Haushaltes für die Verbände zur Förderung der Touristik ansehen könnte.

Aufgabe des Rates soll die Lösung verschiedener Probleme sein, die sich aus der Touristenwirtschaft ergeben. Dieses Ziel erfordert die Bildung einer Reihe fachlicher Kommissionen, deren wichtigste sind: 1. Die Kommission für allgemeine Angelegenheiten. 2. Die organisatorisch-rechtliche Kommission. 3. Die Kommission für Propaganda. 4. Die Kommission für Investionen. 5. Die Kommission für Verkehrsangelegenheiten. 6. Die Kommission für Erholungswesen. 7. Die Kommission für das Touristengewerbe.

Ausserdem bedürfen einer Betrachtung handelstouristische Verträge, Schulungsaktionen, sowie Studien und Forschungen auf dem Gebiete der Touristenwirtschaft. Eine besondere Gruppe bilden die Probleme des Schutzes von touristischen Objekten.

Aus der Geschichte des Skiwesens. (Nach dr E. Mehl — Altgermanischer Schneelauf. Skileben in Österreich 1938 r.

Die die Geschichte des Skiwesens beleuchtenden Quellen zerfallen in zwei Gruppen: 1. Die schriftlichen Quellen aus der Zeit vor über 1000 Jahren. 2. Die Felszeichnungen und Moorausgrabungen, die Skigeräte bei den skandinavischen Völkern bis vor über 3000 Jahren zurückverfolgen lassen. Auf Grund dieser Quellen lassen sich hauptsächlich drei Skitypen unterscheiden: 1. Die ältesten, arktischen Skier, die kurz (1—1·5 m), breit (15—20 cm), und mit Renntier-oder Seehundsleder überzogen sind. 2) Der südliche Typ, der nicht mit Leder überzogen ist, findet sich in Südskandinavien, Südfinnland und bei den Slaven. 3) Der nordische Typ, der von ungleicher Länge (2 m und 1·7 m) schmal, nicht überzogen, in ganz Skandinavien verbreitet ist.

Die beigefügte Karte zeigt in einer Bearbeitung nach A. Zettersten und E. Granlung Moorausgrabungen. Die Zeichen bedeuten: 1. Flache Unterseite der Skier. 2. Die Unterseite ist ausgebogen. 3. Skier mit Leisten an den Seiten. 4. Ausgehöhlte Skier. 5. Skier mit Rillen an der Unterseite. 6. Skier mit Aushöhlungen für die Füsse.

Richtlinien der Touristenpolitik in der Schweiz.

Am 26. September fand in Genf der Kongress des Schweizerischen Touristenverbandes statt, auf dem der Vorsitzende des Verbandes Dr M. Gofner ein bemerkenswertes Referat hielt. Der Redner stellte die politische Situation in Europa sowie die finanzielle Lage der Länder dar und unterstrich besonders die Bedeutung der Touristik für die Stützung der Zahlungsbilanz. Ferner besprach der Redner die Krise in der Touristenbewegung, die Verringerung der Zahl der ausländischen Touristen und den Zuwachs der Inlandtouristik.

Das Sinken der Einnahmen motivierte er mit der Devaluation des französischen Franken und mit der Tatsache, dass die Touristen immer mehr billige Hotels und Privatwohnungen aufsuchen. Das Tätigkeitsprogramm der Touristenwirtschaft umfasst vier Hauptgebiete: 1. Ausdehnung der Touristik und Unterstützung des Touristengewerbes durch den Staat und die Privatwirtschaft. 2. Das Problem der Auslandstouristik mit Hervorhebung der Staaten, deren Geldumlauf einer Reglamentation unterliegt und jener, mit denen der Geldumlauf keiner Beschränkung unterworfen ist. 3. Das Problem der Propaganda. 4. Die wissenschaftliche Tätigkeit.

Über eine zweckentsprechende Statistik des Fremdensverkehrs in Polen.

Die Evidenz der Ausländer kann auf zwei Arten durchgeführt werden: an der Grenze und im Inneren des Landes. Die erste Methode zeitigt die genauesten Ergebnisse in Bezug auf die Zahl und die Aufenthaltsdauer der Ausländer, gestattet jedoch nicht eine Beobachtung ihrer Verteilung im Landesinneren. Diese Aufgabe erfüllt die zweite Methode, die aber einerseits eine Reihe von Personen nicht berücksichtigt und andererseits einen Ausländer, der sich in einigen Ortschaften aufhält, jeweils als Neuangekommenen ausgibt. Die besten Ergebnisse kann nur eine Verschmelzung beider Methoden garantieren. Als Beispiel dafür dient Italien. Die Statistik des Fremdenverkehrs in Polen unterstreicht die Mängel der Evidenzführung im Landesinneren. Die Touristeneintragungen betrugen im Jahre 1930 im Verhältniss zu den ausgefolgten Visen nur 27·3%. Der Rest der von der Statistik übergangenen Personen fällt auf den kleinen Grenzverkehr zwischen den Nachbarstaaten, für die der Prozentsatz der Eintragungen im Verhältniss zu den ausgegebenen Visen 18·8% beträgt, während er sich für die übrigen europäischen und überseeischen Staaten auf über 60% beläuft. Die grösste Bedeutung erlangte der Grenzverkehr an der deutschen Grenze, wo er schätzungsweise 150.000 Personen jährlich umfasst. Die Aufenthaltsdauer ist in den polnischen Statistiken in Gruppen gemäss der Zahl der Aufenthaltstage angegeben, was jedoch eine genaue Berechnung der Gesamtaufenthaltsdauer nicht gestattet. Diese Methode gestattet eine Ausscheidung jener Personen, die nur kurzen Aufenthalt nehmen und die man als Touristen bezeichnen kann. Diese Ergebniss kann aber noch dadurch genauer gestaltet werden, dass man in den Meldekarten nach dem Zweck der Ein-

reise fragt Mit der Statistik steht in engem Zusammenhang das Problem der Registrierungskarten, die erschöpfend und einfach sein müssen. Die in Polen vorgeschlagene Grenzkarte soll folgende Fragen enthalten: 1. Vor- und Zuname. 2. Ständiger Wohnort. 3. Staatsangehörigkeit (Nationalität). 4. Zweck der Einreise (geschäftlich, beruflich, touristisch u. s. w.).

Technischer Ratgeber.

Gastronomische Eigentümlichkeiten als touristisches Anziehungsmittel.

Bisher sind in Polen die gastronomischen Eigentümlichkeiten noch nicht bearbeitet worden, obwohl die polnische Küche sich im Auslande des besten Rufes erfreut. Erst im vergangenen Jahre begann die Kommission der Liga zur Förderung der Touristik in der Erkenntniss der Bedeutung dieses Problems für die weitere Entwicklung der Touristenbewegung, mit der Ausarbeitung einer Karthotek sowie einer Karte der polnischen gastronomischen Eigentümlichkeiten. Das zusammengetragene Material umfasst gegenwärtig fast 1000 Positionen.

Nach Beendigung der Arbeit werden die registrierten Eigentümlichkeiten geteilt und zwar in solche, die ein Anziehungsmittel für den ausländischen Touristen darstellen, und solche, die lediglich für den inneren Touristenverkehr eine gewisse Bedeutung besitzen.

Verzeichniss der polnischen Veröffentlichungen aus dem Gebiete des Regionalismus, der Landeskunde, der Geographie, der Touristik und des Touristengewerbes (veröffentlicht als Ergänzung des Verzeichnisses der polnischen Publikationen aus dem Gebiete der Touristik).

Chronik:

Argentinien: Bau eines neuen Flughafens. *Der Fremdenverkehr, nr 2, 1939.*

Brasilien: Der Film in der Touristenpropaganda. *Der Fremdenverkehr, nr 2, 1939.*

Frankreich: Ein neuer Typ der populären Züge. *Rails de France, nr 70, 1938.* Versicherungen von Skiunfällen. *La Revue du Touring Club de France, nr 1, 1939.* Sozialer Fortschritt durch die Touristik. *Bulletin Hebdomadaire d'Information du Centre National d'Expansion du Tourisme, du Thermalisme et du Climatisme, nr 40, 1939.* Die Einnahmen aus der Touristik. *Hotel, nr. 10, 1939.*

Griechenland: Eine Kreditbank für Hotels. *Hotel, nr 1, 1939.*

Niederlande: Der Landesfremdenverkehrsverband.

Lybien: Touristik und Hotelwesen. *Hotel, nr 10, 1938.*

Lettland: Das Komitee für touristische Angelegenheiten. *Der Fremdenverkehr, nr 2, 1939.*

Schweiz: Die Touristenbewegung in den Winterkurorten. *Schweizerische Wirte-Zeitung, nr 2, 1939.*

SPIS TREŚCI:

Prenumerata roczna złotych 6·00. Cena pojedynczego numeru 0·60.

Wydawca: **Studium Turyzmu U. J.** — Redaktor odpow.: **Dr Stanisław Leszczycki.**
Miesięcznik wydawany z zasiłku Wydziału Turystyki Min. Kom.

Adres Red. i Admin.: **Kraków, Grodzka 64, tel. 216-89.**— Konto czekowe PKO Nr. 406.870.

Drukarnia Bratniej Pom. Medyków U. J. w Krakowie

Opłata pocztowa uiszczona gotówką.